Sygn. akt I ACa 838/19

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Boniecki (spr.)
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężołek SSA Jerzy Bess
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Grzegorz Polak

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2021 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa A. J.

przeciwko S. G. (1) i W. Ś.

przy interwencji ubocznej po stronie pozwanych (...) Spółki Akcyjnej w W.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 10 kwietnia 2019 r. sygn. akt I C 1463/17

1. ***oddala apelację;***

2. ***zasądza od powoda na rzecz pozwanego S. G. (1) kwotę 1.215 zł (jeden tysiąc dwieście piętnaście złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;***

3. ***oddala wniosek interwenienta ubocznego o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.***

SSA Grzegorz Krężołek SSA Marek Boniecki SSA Jerzy Bess

Sygn. akt I ACa 838/19

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 26 lutego 2021 r.

Wyrokiem z 10 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwa A. J., który domagał się od pozwanych S. G. (1) i W. Ś. złożenia na ręce powoda pisemnych, własnoręcznych oświadczeń o treści: „Przepraszam Pana A. J. za naruszenie Jego dóbr osobistych w postaci: czci, poczucia bezpieczeństwa i autonomii informacyjnej - prawa do uczciwej i rzetelnej informacji, poprzez wypełnienie podpisanego uprzednio in blanco przez A. J. druku ugody pomiędzy Nim a (...) S.A. w W. z dnia 07.07.2013 r. w sposób nieustalony z A. J., a następnie posłużenie się tym dokumentem" oraz zasądzenia zadośćuczynień po 5000 zł, a nadto orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (k. 191v. – 193), z którego to uzasadnienia wynika, że:

- 15 listopada 2010 r. doszło do uszkodzenia wiaty osłaniającej dystrybutor na stacji paliw; sprawcą szkody był powód, który znajdował się w stanie wskazującym na spożycie alkoholu;

- posiadacz pojazdu, którym kierował powód, był ubezpieczony w (...) w zakresie OC; na skutek przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego ustalono wysokość szkody na kwotę 15.040,75 zł, którą wypłacono poszkodowanemu;

- (...) wezwał powoda do zapłaty należności wynikającej z pokrytej przez niego szkody; powód uznał roszczenie, zwracając się o umorzenie części należności i rozłożenie pozostałej kwoty na raty;

- pozwany W. Ś. jest pracownikiem (...), do obowiązków którego należało m.in. zatwierdzanie ugód;

- pozwany S. G. (1) na podstawie zawartej z (...) umowy zlecenia wykonywał czynności windykacyjne;

- powód zwrócił się do (...) o umorzenie pozostałej do spłacenia kwoty z tytułu wyrządzonej przez niego szkody z uwagi na trudne warunki materialne;

- 7 lipca 2013 r. S. G. (1) udał się do domu powoda celem przeprowadzenia wywiadu;

- w trakcie spotkania powód napisał, w uzgodnieniu z pozwanym, wniosek do (...) o częściowe ograniczenie roszczenia regresowego (do 12.000 zł), zwracając się jednocześnie o rozłożenie pozostałej do zapłaty należności na raty miesięczne nie wyższe niż 200 zł i umorzenie odsetek;

- przedstawiony powodowi druk ugody spisany został pismem maszynowym, zawierał odręcznie wpisaną datę i miejsce zawarcia ugody oraz wskazanie osoby reprezentującej (...) (W. Ś.) i dłużnika (A. J.);

- w §1 ust. 1 i 2 ugody był zawarty zapis, że wierzyciel oraz dłużnik zgodnie oświadczają, że wierzycielowi przysługuje wobec dłużnika bezsporna wierzytelność z tytułu szkody nr (...) z 31 października 2010 r., której łączna wysokość na dzień zawarcia ugody wynosić miała 11.551,68 zł;

- §3 ugody stanowić miał zasadnicze odzwierciedlenie poczynionych przez strony uzgodnień - w miejscach wykropkowanych miały zostać wpisane: kwota, do zapłaty której dłużnik zobowiązuje się dobrowolnie, liczba rat miesięcznych, w jakich miało zostać spłacone zadłużenie oraz termin płatności rat wraz ze wskazaniem miesiąca płatności pierwszej raty;

- S. G. (1) zapewnił powoda, że wysokość rat nie przekroczy 200 zł miesięcznie oraz zaproponował powodowi, aby podpisał ugodę, przed wypełnieniem §3, albowiem decyzję co do ewentualnego umorzenia części należności, a tym samym liczby i wysokości rat mogły podjąć wyłącznie osoby uprawnione z ramienia (...); złożenie tej propozycji podyktowane było również tym, że kontakt z powodem był bardzo utrudniony w uwagi na wykonywaną przez niego pracę kierowcy;

- pozwany nie składał wobec powoda obietnic, że dojdzie do umorzenia części należności;

- powód zgodził się na powyższą propozycję oraz podpisał się na druku ugody;

- S. G. (1) dostarczył całość dokumentacji (poza ugodą) do (...), zwracając się o jej przekazanie pozwanemu W. Ś., który miał podjąć decyzję o ewentualnym umorzeniu zadłużenia powoda;

- W. Ś. odmówił umorzenia należności, jednakże wyraził zgodę na rozłożenie zadłużenia powoda na raty w kwocie po 200 zł miesięcznie;

- po powzięciu wiadomości o treści decyzji podjętej przez W. Ś., S. G. (1) w dniu 9 lipca 2013 r. uzupełnił brakujące elementy ugody, tj. w §3 wpisał łączną kwotę zadłużenia w wysokości 11.551,68 zł, liczbę rat – 57, ich wysokość (200 zł oraz 151, 68 zł – jako rata ostatnia) oraz datę płatności;

- następnie przekazał tekst ugody do podpisu W. Ś.;

- S. G. (1) nigdy nie rozmawiał z W. Ś. na temat ugody; w dacie zatwierdzenia ugody W. Ś. nie posiadał żadnych informacji na temat okoliczności i sposobu jej zawarcia;

- wyrokiem z 17 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w S. zasądził od A. J. na rzecz (...) S.A. w W. kwotę 3.400 zł wraz z odsetkami, oddalając powództwo w pozostałej części; na skutek apelacji A. J. Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z 5 lipca 2017 r. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie zasądzenia kwot 600 i 400 zł z odsetkami, przekazując w tym zakresie sprawę do ponownego rozpoznania, częściowo zmienił zaskarżony wyrok oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie;

- Sąd odwoławczy przyjął, że z uwagi na podpisanie dokumentu ugody nie wypełnionego w całości, nie doszło do zawarcia ugody.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym Sąd Okręgowy przyjął, że:

- żądania pozwu były nieuzasadnione w kontekście przepisów art. 23 k.c. i art. 24 §1 k.c.;

- pozwany W. Ś. nie naruszył w żaden sposób dóbr osobistych powoda, albowiem nie wiedział, że powód podpisał niekompletny druk ugody, a nadto działał w ramach swoich obowiązków pracowniczych;

- działanie tego pozwanego, jakkolwiek niewłaściwe, także nie doprowadziło do naruszenia wymienionych przez powoda dóbr osobistych (czci, godności, poczucia bezpieczeństwa i autonomii informacyjnej);

- powód, będący osobą samodzielną, dojrzałą, posiadającą odpowiednie doświadczenie życiowe, zgodził się na podpisanie niewypełnionego dokumentu in blanco, co wyłącza bezprawność działania;

- dolegliwość, która spotkała powoda była małej wagi;

- roszczenia powoda o zapłatę były przedawnione.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości apelacją powód, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa.

Apelujący zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 §1 k.p.c. w zw. z art. 299 i art. 304 k.p.c., art. 244 i 245 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. – polegające na naruszeniu zasad konstruowania stanu faktycznego, a w konsekwencji uchybienie zasadzie swobodnej oceny dowodów w ten sposób, że stała się ona oceną dowolną, co nastąpiło na skutek naruszenia reguł doświadczenia życiowego oraz poprawnego i logicznego rozumowania, w związku z nieprawidłową oceną mocy dowodowej poszczególnych środków dowodowych oraz zaniechaniem wydania postanowień dowodowych, tj. poprzez niezasadne: 1) pominięcie, że wypełnienie dokumentu ugody nastąpiło bez zgody i wiedzy powoda, w sytuacji gdy pozwani jednoznacznie deklarowali, że taka sytuacja nie tylko nie powinna mieć miejsca, ale wręcz faktycznie nie wystąpiła; 2) przyjęcie, że dolegliwość wypełnienia ugody jako dokumentu in blanco była dla powoda nieznaczna, gdy tymczasem dokument ugody stanowił zasadę powództwa (...)

S.A. przeciwko A. J. o zapłatę przed Sądem Rejonowym w S., zaś określone w niej kwoty rat i odsetki uprawomocniły się w wyroku kończącym sprawę, który został w całości wyegzekwowany od powoda przez komornika.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że błędne ustalenia faktyczne doprowadziły do niewłaściwego zastosowania prawa materialnego w postaci: art. 23 k.c., art. 24 k.c., art. 448 k.c. w zw. z art. 442^1 §1 k.c. w zw. z art. 270 §2 k.k.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy prawidłowo, z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny.

Zarzuty apelacji dotyczyły wyłącznie naruszeń prawa procesowego. Jest to o tyle istotne, że zarzuty o tym charakterze są dla sądu drugiej instancji wiążące (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55). W konsekwencji winny zostać one skonstruowane w sposób precyzyjny, tak aby poddawały się kontroli instancyjnej bez obawy o wyjście poza ich zakres. W rozpoznawanej sprawie kontrola taka była wysoce utrudniona, albowiem skarżący zgrupował wszystkie przepisy proceduralne, które jego zdaniem miały zostać naruszone, a następnie wyartykułował dwa zarzuty, które w istocie nie dotyczyły ustaleń faktycznych, ale wyciągniętych z nich wniosków. Z kolei uzasadnieniu apelacji oraz w piśmie procesowym z 21 września 2020 r. powód skupił się na wychwytywanych rzekomych sprzeczności między zeznaniami pozwanych złożonymi w charakterze strony oraz jako świadków w sprawie przed Sądem Rejonowym w S., nie wskazując jednocześnie, jakie jego zdaniem powinny być prawidłowe ustalenia faktyczne, a przede wszystkim, jakie znaczenie sprzeczności te miały dla rozstrzygnięcia sprawy. Zauważyć przy tym należy, że nieścisłości w zeznaniach składanych w pewnym odstępie czasu zdanie są rzeczą nadzwyczajną i w wielu przypadkach wynikają z braku pamięci co do szczegółów.

Niesłusznie skarżący zarzuca pominięcie, że wypełnienie blankietu ugody nastąpiło bez jego zgody i wiedzy. Skoro w sprawie bezsporne było, że powód podpisał się pod dokumentem ugody, który nie został wypełniony w całości, oczywistym jest, że godził się on na jego uzupełnienie w czasie późniejszym. Ponadto skarżący nie mógł mieć pewności co do tego, w jaki sposób ugoda zostanie ostatecznie uzupełniona. Gdyby bowiem akceptował wyłącznie swoją propozycję, nic nie stało na przeszkodzie, aby wpisać ją do ugody, licząc się z tym, że nie zostanie ona przyjęta przez osobę umocowaną do podpisania w imieniu zakładu ubezpieczeń.

Trafna była także konstatacja Sądu Okręgowego co do obiektywnie nikłej dolegliwości dla powoda wypełnienia ugody. W swojej argumentacji apelujący zdaje się zapominać o tym, że w sytuacji, w której nie kwestionował on wysokości roszczenia, każda ugoda z zakładem ubezpieczeń była dla niego korzystna, albowiem w mniejszej lub większej części uwalniała go od obowiązku świadczenia chociażby w zakresie odsetek. Nie należy także przeceniać kwestii uczynienia z ugody podstawy powództwa dochodzonego przed Sądem Rejonowym w S., skoro w toku tego postępowania weryfikowana była także wysokość szkody, a przede wszystkim mimo zakwestionowania bytu prawnego ugody przez Sąd Okręgowy w K., uznał on powództwo za częściowo uzasadnione w świetle art. 43 pkt 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t. jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2214 ze zm.).

Zaskarżony wyrok odpowiada także prawu materialnemu, co podlegało kontroli instancyjnej z urzędu.

Art. 24 §1 k.c., stanowiący podstawę wszelkich roszczeń o ochronę dóbr osobistych, kreuje specyficzny rozkład ciężaru dowodu. Na żądającym ochrony spoczywa obowiązek wykazania, że pozwany dopuścił się czynu naruszającego dobra osobiste powoda. Gdy obowiązkowi temu sprosta, naruszyciel może uchronić się od odpowiedzialności, wykazując, że jego działanie nie było bezprawne.

W rozpoznawanej sprawie powód nie wykazał, aby W. Ś. dopuścił się jakiegokolwiek czynu naruszającego dobra osobiste skarżącego. Pozwany ten nie wypełniał ugody, nie wiedział, że została uzupełniona przez S. G. (1) już po

złożeniu podpisu przez powoda. Niezależnie od tego W. Ś. nie odpowiadałby względem apelującego z uwagi na treść art. 120 §1 k.p., albowiem podpisywanie ugód mieściło się w obowiązkach pracowniczych tego pozwanego.

Inna sytuacja zachodzi w przypadku S. G. (1). Uzupełnienie ugody po jej podpisaniu w ujęciu obiektywnym jest czynem nagannym w świetle zasad współżycia społecznego, a zatem stanowić może co najmniej delikt cywilny. Słusznie jednak wskazał Sąd Okręgowy, że w badanym przypadku wskazywana wyżej bezprawność wyłączona została poprzez zgodę poszkodowanego. Po pierwsze, godził się on na sam fakt wypełnienia ugody po jej podpisaniu. Po wtóre, mógł on przewidywać w granicach ewentualności, że ugoda może zostać wypełniona niezgodnie z jego oczekiwaniami. Skarżący był świadomy, że ostateczny kształt warunków ugody leży poza kompetencjami S. G. (1).

Niezależnie od powyższego działanie pozwanego nie mogło naruszyć dóbr osobistych powoda w zakresie wskazywanym przez niego w pozwie. Jakkolwiek katalog wskazany w art. 23 k.c. ma charakter otwarty, to nie sposób do niego zaliczyć autonomii informacyjnej – prawa do uczciwej i rzetelnej informacji. Pojęcie praw osobistych nie zostało zdefiniowane ustawowo. Powszechnie w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się jednak, że są to prawa niemajątkowe tak ściśle związane z podmiotem, że razem z nim powstają, wygasają i nie mogą przechodzić na inne osoby, mają charakter praw podmiotowych bezwzględnych, których przedmiotem są dobra niematerialne (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 13.12.1976 r., I CR 439/76). Oczywistym być winno, że prawo do jakiejkolwiek informacji nie jest prawem przyrodzonym, a wynika jedynie z określonych ustawowo relacji społecznych.

Wysoce wątpliwym wydaje się zaliczenie do katalogu z art. 23 k.c. poczucia bezpieczeństwa jako odrębnego dobra osobistego. Określone zachowania, które budzą obawę u przeciętnej osoby, mogą natomiast godzić w jej zdrowie lub wolność. Są to jednak osobno uregulowane dobra osobiste, których naruszenia skarżący nie zarzuca, a nadto które w rozpoznawanej sprawie nie miały miejsca. Dodatkowo zauważyć jedynie należy, że powód podpisując niepełny tekst ugody, nie miał w okolicznościach badanego wypadku wystarczających podstaw do nabrania niczym nie wzruszonej pewności, że jego wniosek o częściowe umorzenie długu zostanie uwzględniony (k. 28-29).

Skarżący w wywiedzionym środku odwoławczym nie wyartykułował zarzutu przeciwko dokonanej przez Sąd Okręgowy ocenie zachowania pozwanego S. G. (1) w kontekście naruszenia czci powoda. Sąd Apelacyjny w pełni podziela zarówno ogólną charakterystykę tego dobra osobistego dokonaną przez Sąd pierwszej instancji, jak i konstatację o braku podstaw do stwierdzenia uchybienia godności lub dobrego imienia skarżącego.

Wobec przyjęcia, że żaden z pozwanych w sposób bezprawny nie naruszył podlegających ochronie prawnej dóbr osobistych powoda, ten ostatni nie mógł skutecznie domagać się zapłaty zadośćuczynienia na podst. art. 448 k.c. W tych okolicznościach zbędną była ocena zarzutu przedawnienia roszczeń majątkowych, aczkolwiek stanowisko zaprezentowane w tym zakresie przez Sąd Okręgowy zasługuje na aprobatę. Powodowi nie udało się wykazać, aby zachowanie pozwanego S. G. (1) stanowiło przestępstwo uzasadniające zastosowanie art. 442^1 §2 k.c.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie pozwanego S. G. (1)ograniczyły się do wynagrodzenia adwokata przyjęto art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. oraz §2 pkt 3 i §8 ust. 1 pkt 2 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.). Jednocześnie oddalono wniosek interwenienta ubocznego o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, albowiem zajmowane przez zakład ubezpieczeń stanowisko w pełni pokrywało się ze stanowiskami pozwanych, także w zakresie argumentacji, a przez to nie przyczyniło się w istotnym stopniu do rozstrzygnięcia sprawy.

SSA Grzegorz Krężołek SSA Marek Boniecki SSA Jerzy Bess